

P. M.

Suomen Pankin aseman vahvistamiseksi otetusta valtiolainasta.

(Laadittu Suomen Pankin Johtokunnan toimesta).

1. Asian alkuvaiheet.

Kysymys maan rahaolojen parantamisesta valtion toimenpiteillä tuli ensi kerran esille keväällä 1917. Pankkivaltuusmiesten silloinen aloite tarkoitti etusijassa nopeasti kasvavan setelistön vähentämistä ja vain syrjäisempänä tarkoituksena esiintyi keskuspankin aseman vahvistaminen. Saatuaan Suomen Pankin johtokunnalta suunnitelmaa puoltavan lausunnon, pankkivaltuusmiehet kirjelmällä 1 päivältä kesäkuuta ehdottivat silloiselle senaatille, että valtio ottaisi 200 milj. markan suuruisen lainan, josta saadut varat käytettäisiin Suomen Pankin liikkeessä olevan setelistön vähentämiseksi, mitä pankkivaltuusmiehet setelirahan arvon alenemisen estämiseksi pitivät välttämättömänä. Kirjelmässä lausuttiin m. m.: „Vaikkaakaan ei liene mahdollista ratkaisevasti saada parannusta nykyiseen asiantilaan ennen sodan päättymistä, olisi hintatason vakaannuttamiseksi ja luottamuksen säilyttämiseksi setelirahaan jo nyt osittaisesti toimittava edellämäinittujen näkökohtain mukaisesti. Pankkivaltuusmiesten mielestä jo valtion oma etu vaa-

tii, että valtio tässä kohden tukee Suomen Pankkia, joka voisi tapahtua siten, että valtio ottaisi suurehkon kotimaisen lainan, johon maassa olevain vapaiden varain runsaus näyttää antavan mahdollisuuksia, sekä luovuttaisi täten saamansa varat Suomen Pankille, joiden vastineeksi valtio saisi venäläisiä valuuttaobligatsioneja.”

Yhtyen pankkivaltuusmiesten alotteeseen hallitus antoi asiasta eduskunnalle esityksen. (Vuoden 1917 edelliset valtiopäivät, hallituksen esitys n:o 14). Selostettuaan Suomen Pankin setelimäärän kasvua sekä välttämättömyyttä vähentää setelimäärää, hallitus esityksessään lausui m. m.: „Tätä tarkoittavana toimenpiteenä tulee huomioon erityisen kotimaisen lainan ottaminen Suomen valtion nimeen ja vastuulla, josta lainasta saamallaan varoilla valtio ostaisi Suomen Pankilta esimerkiksi venäläisiä valuuttaobligatsioneja ja ostohintaa suorittaessaan siis vastaavasti vähentäisi Pankin setelistön määrää”.

Lainan suhteesta valtion tulo- ja menoarvioon hallitus lausui: „Kun tämä laina ei tulisi lisäämään valtion käytettävissä olevia varoja, ei näytä olevan aihetta

ottaa sitä minkään budjetissa näkyvän rahaston laskuun, koska muutoin täytyisi huomata siitä saatavat 200 miljoonaa markkaa budjetissa tulona ja myös vastaavat Suomen Pankille annettavat 200 miljoonaa markkaa ylimääräisenä valtiomenona, ja tällaisen merkinnän kautta budjetin loppusummat vain tulisivat aiheettomasti suurennetuiksi. Asianmukaisinta olisi siis käytellä puheenaolevaa lainaa ja sen vuotuisia kuole- ja korkomaksuja budjetin ulkopuolella erityisenä rahastona.”

Esittämillään perusteilla hallitus ehdotti,

„että eduskunta päättäisi valtuuttaa hallituksen ottamaan Suomen valtion nimeen ja vastuulla 200,000,000 markan suuruisen kuolelainsainan enintään 50 vuoden maksuajalle ja 5 prosentin vuotuisella korolla, käytettäväksi Suomen Pankin aseman vahvistamiseksi tavalla, josta hallitus, sovittuaan asiasta Suomen Pankin hallinnon kanssa, tarkemmin määrää.”

Kuten edellisestä selviää, oli esityksenkin lähtökohtana rahapoliittinen tarkoituksiperä, jonka saavuttamiseksi hallitus katsoi asianmukaiseksi avustaa Suomen Pankkia. Samalla oli hallitus kuitenkin valmis melkoiseen uhraukseen myös Suomen Pankin aseman vahvistamiseksi. Kun valtio kotimaisesta lainasta saaduilla käteisillä varoilla ostaisi Suomen Pankilta venäläisiä, tosin Suomen markan määräisiä valuuttasitoumuksia, joiden arvo jo vuonna 1917 oli katsottava epävarmaksi, olisi Pankki vapautunut tästä sijoituksestaan samalla kuin sen velkana oleva setelistö olisi vähentynyt. Valtion suoritettavaksi taas olisi jäänyt kotimaisen lainan korko ja kuoletuks, joi- ta vastaan se olisi tulonaan saanut venäläisten valuuttasitoumusten tuottaman koron. Hallituksen esitys ei sisällä mitään viittaustakaan siihen, että Suomen

Pankin olisi itse suoritettava lainan korkojen ja kuoletuksien aiheuttamat menot.

Esityksestä antamassaan mietinnössä, joka on päivätty 14 päivälle heinäkuuta, valtiovarainvaliokunta pääasiassa kannatti hallituksen esitystä. Kirjanpitotavasta valiokunta lausui:

„Laina ja sen yhteydessä oleva rahan suoritus Suomen Pankin kanssa tilitettäisiin, kuten hallituksen esityksessään on ehdotettu, budjetin ulkopuolella, mutta valiokunnan mielestä sen vuotuismaksut ja korkotulot olisi sopivimmin huomattava rahasäännössä, koska edelliset tulevat edustamaan vakinaista valtion menoaa, ja lainasta koituvat tulot vakinaista valtiotuloa.”

Ilmeistä lienee, että valtion tulolla tässä on tarkoitettu Suomen Pankin luovutettavain, esimerkkinä mainittujen venäläisten valuuttasitoumusten korkoa tai sen muun valtiolle annettavan vastineen tuottoa, josta hallituksen ja Suomen Pankin välillä sovittaisiin.

Tässä yhteydessä huomautettakoon, että jo varemmin, kesäkuun 7 päivänä päivätyssä mietinnössään, joka koski Suomen Pankille ruplakurssista aiheutuvia tappioita, pankkivaliokunta oli ilmoittanut yhtyvänsä pankkivaltuusmiesten ehdotukseen. Mietinnön perusteluista käy ilmi, että valiokunta oli tällöin pitänyt silmällä sekä valuutan arvon alenemisen estämistä, että Suomen Pankin jo jossain määrin horjutetun aseman vahvistamista. (Vuoden 1917 edelliset valtiopäivät, pankkivaliokunnan mietintö n:o 4 a, siv. 10).

Asia ei ehtinyt tulla loppuun käsitel- lyksi ennen eduskunnan hajoitusta. Tämän johdosta pankkivaltuusmiehet 23 päivänä marraskuuta 1917 lähettämässään kirjelmässä huomauttivat senaatille, että valtiolainan ottaminen mainittuun tarkoitukseen sen jälkeen kuin ehdotus siitä edellisellä kerralla tehtiin,

oli etenkin setelimäärän jatkuvan kasvamisen vuoksi käynyt yhä välttämättömämmäksi, joten pankkivaltuusmiehet katsoivat asiakseen pyytää senaattia ryhtymään sellaisiin toimenpiteisiin, että kysymys niin pian kuin suinkin mahdollista tulisi ratkaistuksi.

Tämän johdosta hallitus antoi asiasta uuden, joulukuun 15 päivänä päivätyn esityksen eduskunnalle (Vuoden 1917 toiset valtiopäivät, hallituksen esitys n:o 25). Esitys oli pääasiassa edellisen asiasta annetun mukainen. Lainan käsittelystä valtion tulo- ja menoarviossa sanottiin esityksessä sanasta sanaan samaa kuin aikaisemmassa esityksessä.

Esityksen käsittelyn eduskunnassa katkaisi kapina jo ennenkuin valtiovarainvaliokunta oli ehtinyt antaa asiasta lausuntoa.

2. Lainasuunnitelman toteuttaminen.

Kun eduskunta kesällä 1918 kokoontui jatkamaan työtään, oli Suomen Pankin asema huomattavasti muuttunut. Ruplavaluuttain arvo oli yhä alentunut. Suomen markankin määräiset Venäjän valtakunnan valuuttasitoumukset olivat käyneet varsin epävarmoiksi Neuvostotasavallan tunnetun kannan vuoksi Venäjän ulkomaisiin velkoihin nähden. Sitäpaitsi Suomen Pankki oli kapinan johdosta kärsinyt vahinkoja toista sataa miljoonaa markkaa. Näissä oloissa pankkivaltuusmiehet kirjelmällä kesäkuun 18 päivältä 1918 pyysivät hallitusta antamaan laina-asiassa uuden esityksen, jossa lainamäärä olisi korotettu 350 milj. markkaan. Lainasta olisi 150 milj. markkaa ollut käytettävä kapinavahinkojen poistamiseen ja loput entisen suunnitelman mukaan venäläisten sitoumusten ostoon Suomen Pankilta. Pankkivaltuus-

miesten ehdotuksen johdosta hallitus, peruuttaen edellisen esityksensä, antoi asiasta eduskunnalle uuden, heinäkuun 3 päivänä päivätyn esityksen (Vuoden 1917 toiset valtiopäivät, hallituksen esitys n:o 75).

Selostettuaan Suomen Pankin asemaa hallitus esityksessään lausuu tilanteen osoittautuvan sellaiseksi, että „voimakas avustus valtion puolelta näyttää tarpeen vaatimalta”. Tämän avustuksen antamiseksi hallitus ehdotti, että eduskunta päättäisi valtuuttaa hallituksen:

„1) antamaan Suomen valtion nimessä ja vastuulla 350,000,000 markan arvosta obligatsioneja, joiden korko on 4½ % ja vuotuismaksu 6 % ja jotka samoin kuin niihin kuuluvat kupongit ovat vapaat nykyisistä ja vast'edes säädettävistä veroista ja maksuista;

2) asettamaan mainitusta obligatsionimäärästä enintään 150,000,000 markan arvosta obligatsioneja myöskin ulkomaan rahalle; sekä

3) luovuttamaan 1:ssä ja 2:ssa kohdassa mainitut obligatsioonit Suomen Pankille niillä ehdoilla, kuin hallitus tarkemmin määrää.”

Mitä laatua ne ehdot olisivat, joihin 3) kohdassa viitataan, käy ilmi seuraavasta kohdasta esityksen perusteluissa:

„Näitä obligatsioneja ei Pankki saisi ilman hallituksen lupaa myydä muille pankeille, laitoksille tai yksityisille. Kohtuullisena on myöskin pidettävä, että Suomen Pankki, samalla kuin se valtiolta saa puheenalaiset obligatsioonit, velvoitetaan, ilman eduskunnan erityistä päätöstä, siirtämään voittovaroistaan valtiorahastoon niin suuren osan kuin tarvitaan puheenaolevien obligatsioonien vuotuismaksuihin, jotavastoin jäännös voittovaroista on käytettävä pankin omien rahastojen vahvistamiseen.”

Tässä siis ensi kerran esitetään ehdotus, että Suomen Pankki velvoitettaisiin

itse huolehtimaan avustukseksi annettavien obligatsioonien korosta ja kuoletuksesta. Mutta samalla tätä velvoitusta pidettiin, kuten edellisestä selviää, siksi suurena rasituksena, että vastapainoksi sille Suomen Pankin voittovaroja ei tulisi muutoin käyttää valtiotarkoituksiin, vaan olisi ne käytettävä Suomen Pankin aseman vahvistamiseksi.

Edellisestä käy myös ilmi, ettei enää ollut tarkoituksena antaa Suomen Pankille, kuten varemmin oli suunniteltu, yleisöltä lainattua käteistä rahaa, vaan obligatsioneja, joiden myyntiin Suomen Pankki saisi ryhtyä vain sikäli kuin tämä myynti ei häiritsisi valtion varsinaisten lainain sijoitusta. Tämä ehdotus vähensi Suomen Pankille annettavan avustuksen tehokkuutta ja merkitsi samalla, sikäli kuin Suomen Pankki itse suoritti vuotuismaksut, valtion tosiasiallisen uhrauksen supistamista obligatsioonien painatuskustannuksiin.

Esityksestä antamassaan heinäkuun 11 päivänä 1918 päivätyssä mietinnössään valtiovarainvaliokunta (Vuoden 1917 toiset valtiopäivät, valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20) yhtyi hallituksen esitykseen muuten paitsi, että se ehdotti eduskunnan päätöksellä määrättäväksi ne ehdot, joilla obligatsioonit Suomen Pankille annettaisiin. Lainaa koskevain ponsien 1) ja 2) kohdan valiokunta ehdotti hyväksyttäväksi hallituksen esityksen mukaisesti, mutta 3) kohdalle valiokunta ehdotti annettavaksi seuraavan muodon:

„3) luovuttamaan 1) ja 2) kohdassa mainitut obligatsioonit Suomen Pankille ehdolla, että Pankilla on lupa myydä niitä muille pankeille, laitoksille tai yksityisille ainoastaan sovittuaan siitä hallituksen kanssa, ja että Pankin voittovaroista niin suuri osa kuin tarvitaan puheenaolevien obligatsioonien vuotuis-

maksuihin, ilman eduskunnan erityistä päätöstä siirretään valtiolle.”

Suomen Pankin voittovarojen käyttämisestä obligatsioonien vuotuismaksuihin valiokunta perusteluissa lausui:

„Esityksestä käy ilmi, että niihin ehtoihin, joilla hallituksen mielestä nyt annettavat obligatsioonit luovutettaisiin Suomen Pankille, pitäisi, edellä koskettellun lisäksi, kuulua määräys, että Suomen Pankin voittovarot, ilman eduskunnan erityistä päätöstä, ovat siirrettävät valtiolle niin suurelta osalta, kuin tarvitaan näiden obligatsioonien korkoon ja kuoletukseen, kun taas jäännös voittovaroista olisi käytettävä Pankin omien varojen lisäämiseen. Viimeksimainitussa suhteessa ei liene tarvetta eikä sovelias-takaan edeltäkäs in tehdä päätöstä. Sitä vastoin ei valiokunnan mielestä ole es-tettä, että tässä yhteydessä määrätään ehdotettu siirto Suomen Pankin voitto-varoista valtiolle tehtäväksi”.

Mikä valiokunnan kanta oli hallituksen siihen mielipiteeseen nähden, että korvaukseksi Suomen Pankin velvoittamisesta itse suorittaa lainan vuotuismaksut, Pankki saisi käyttää itse muun osan voittovaroistaan, ei selvästi käy ilmi. Mutta näyttää siltä, kuin valiokunta olisi katsonut itsestään selväksi, että, katsoen Suomen Pankin vaikeaan asemaan, sen voittovarot olisi käytettävä Pankin vahvistamiseksi, mutta että muodollisista syistä tätä ei ollut edeltäkäs in päätettävä.

Lainapäätöksen hyväksyi eduskunta valtiovarainvaliokunnan ehdottamassa muodossa 17 päivänä heinäkuuta 1918, mikä päätös sai asianomaisen vahvistuksen ja julaistiin asetuskokoelmassa syyskuun 10 päivänä. Lainaa koskevia lähempiä määräyksiä ei kuitenkaan annettu eikä siis obligatsionejakaan painettu, vaan korvattiin ne toistaiseksi Suomen Pankille annetulla todistuksella,

3. Lainaa koskevien määräysten muuttaminen.

Kuten edellisestä selviää, ei puheenaoleva avustussuunnitelma merkinnyt valtiolle mitään rahallista uhrausta. Suomen Pankille oli avustuksen merkitys myöskin vain kirjanpidollista laatua: saadut obligatsioonit täyttivät Suomen Pankin bilanssissa osan sitä aukkoa, joka ruplavaluuttain ja Venäjän valtakunnan valuuttasitoumusten arvon alennuksen sekä kapinavahinkojen kautta Suomen Pankin varoissa oli syntynyt. Jotta puheenaolevassa muodossa Suomen Pankille annettu avustus olisi toisiasiallisesti vahvistanut Pankin asemaa, olisi obligatsioonit pitänyt luovuttaa Pankille ilman velvoitusta itse suorittaa korot ja kuoletusmaksut, jotapaitsi lainaehdojen olisi koron y. m. suhteen pitänyt olla sellaisia, että olisi ollut mahdollisuus sijoittaa obligatsioneja yleisölle.

Saadakseen aikaan parannusta tässä suhteessa, pankkivaltuusmiehet Suomen Pankin johtokunnan aloitteesta esittivät kirjelmällä tammikuun 20 päivältä 1919 valtioneuvostolle, että eduskunnalle annettaisiin esitys lainaehdojen muuttamisesta. Paitsi obligatsioonien asettamista yksinomaan Suomen rahalle ja niiden korkomäärän korottamista, pankkivaltuusmiesten ehdotus tarkoitti sen määräyksen kumoamista, jonka mukaan lainan vuotuismaksuja vastaava määrä Suomen Pankin voittovaroja on valtiolle vuosittain siirrettävä.

Antaessaan asiasta esityksen, joka on päivätty 8 päivänä helmikuuta 1919 (Vuoden 1918 valtiopäivät, hallituksen esitys n:o 43) hallitus pääasiassa yhtyi pankkivaltuusmiesten esitykseen, mutta tahtoi pidättää hallitukselle vallan päätää koska muutettu järjestely astuisi voimaan.

Hallitus lausui esityksensä perusteissa seuraavaa:

„Pankkivaltuusmiehet ovat edelleen esittäneet, että määräys, jonka mukaan Pankin on ilman eduskunnan erityistä päätöstä siirrettävä voittovaroistaan niin suuri osa valtiolle, kuin tarvitaan lainan vuotuismaksuihin, kumottaisiin, ja valtio ottaisi lopullisesti niistä vastataksensa. Vaikka tämän ehdotuksen toteuttaminen tietää valtion suurta rasittamista, katsoo hallitus voivansa kannattaa ehdotusta siinä muodossa, että hallitukselle olisi annettava oikeus suostua ehdotukseen, kun hallitus katsoo sen mahdolliseksi”.

Näillä perusteilla hallitus ehdotti lainaehdoja m. m. siten muutettavaksi,

„että hallitus oikeutetaan, kun mahdolliseksi näkee, luovuttamaan puheenalaiset obligatsioonit täydellä omistusoikeudella Suomen Pankille”.

Valtiovarainvaliokunta asettui kuitenkin asiassa toiselle kannalle. (Vuoden 1918 valtiopäivät, valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18). Mietinnössään lausui nim. valiokunta:

„Siinä kirjelmässä, joka on aiheuttanut hallituksen esityksen, ovat pankkivaltuusmiehet muun muassa ehdottaneet nyt määrättäväksi, ettei Suomen Pankin voittovaroja tarvittaisi käyttää puheenaolevien obligatsioonien vuotuismaksuihin. Esityksessä kannatetaan tätä ehdotusta sikäli, että hallitukselle olisi annettava oikeus suostua siihen, kun näkee sen mahdolliseksi.

Valiokunnan mielestä pankkivaltuusmiesten mainittu ehdotus voitaisiin ilman enempiä ehtoja hyväksyä. Yleisen edun kannalta ei sillä seikalla ole suurta merkitystä, jäävätkö nämä vuotuismaksut Suomen Pankin vai valtion rasitukseksi. Sen puolesta, että valtio niistä vastaa, voidaan kuitenkin esittää,

ettei olisi suotavaa järjestää tätä asiaa tavalla, josta voisi olla seurauksena, ettei Suomen Pankin liike vuosikausiin eteenpäin näyttäisi tuottaneen mitään voittoa.

Muissa kohdin valiokunnalla ei ole asiallista muistutettavaa esitystä vastaan.”

Tämän kannan mukaisesti valiokunnan ehdotuksessa eduskunnan päätökseksi on jätetty pois hallituksen esityksen ponsien edellä jäljennetty kohta, joka koskee obligatsioonien luovuttamista Suomen Pankille täydellä omistusoikeudella vasta sitten kun hallitus sen mahdolliseksi näkee. Valiokunnan ehdotus eduskunnan päätökseksi sisälsi vain seuraavaa:

„että eduskunta, muuttaen 17 päivänä heinäkuuta 1918 asiasta tekemäänsä päätöstä, valtuuttaisi hallituksen, Suomen Pankin aseman vahvistamiseksi,

1) antamaan Suomen valtion nimessä ja vastuulla 350,000,000 markan arvosta Suomen rahan määräisiä obligatsioneja, joiden korko voidaan määrätä aina 6 %:iin ja vuotuismaksu 6 1/2 %:iin, jotka kuponkeineen ovat vapaat obligatsioneista ja kupongeista suoritettavista veroista ja maksuista, ja jotka valtio viiden vuoden kuluttua on oikeutettu konverttaamaan; sekä

2) luovuttamaan nämä obligatsioonit Suomen Pankille ehdolla, että Pankilla on lupa myydä niitä muille pankeille, laitoksille tai yksityisille ainoastaan sovittuaan siitä hallituksen kanssa.”

Tämän valiokunnan ehdotuksen eduskunta 25 päivänä helmikuuta 1919 sel la i s e n a a n hyväksyi. Tällä päätöksellään eduskunta siis k u m o s i sen lainaehdotukseen siihen asti sisältyneen määräyksen, jonka mukaan Suomen Pankin voittovaroista oli vuotuismaksuja vastaava määrä ilman eduskunnan erityistä

päätöstä siirrettävä valtiolle. Että päätöksestä jätettiin pois sanat „täydellä omistusoikeudella”, johtui luonnollisesti yksistään siitä, ettei näitä sanoja pidetty täysin oikeina, kun obligatsioonien myynti jäisi erikseen tehtävän sopimuksen varaan.

Eduskunnan muutettu päätös sai asianomaisen vahvistuksen marraskuun 14 päivänä 1919. Kuoletussuunnitelman mukaan oli korkoa puheenaolevista obligatsioneista maksettava ensi kerran vuonna 1920.

Eduskunnan edellä selostettu muutettu päätös ei luonnollisestikaan kumonnut Suomen Pankin ohjesäännön 5 §:ään sisältyvää määräystä, jonka mukaan eduskunnalla on oikeus käyttää yleisiin valtiotarkoituksiin mitä Suomen Pankin voittovaroista jää yli, sittenkuin siirrot rahastoihin ohjesäännön mukaisesti on tehty. Näin ollen valtiolla siis eduskunnan joka kertaisella päätöksellä oli mahdollisuus edelleen suorittaa puheenaolevien obligatsioonien vuotuismaksut Suomen Pankin voitosta otetuilla varoilla. Tätä mahdollisuutta onkin eduskunta käyttänyt hyväkseen vuosina 1920—1922. Suomen Pankin voittovaroista on eduskunta mainittuina vuosina ottanut puheenaolevain obligatsioonien korkoa vastaavan määrän. Täten valtio ei tähän saakka ole uhrannut mitään varoja Suomen Pankin aseman tukemiseksi. Päinvastoin on Suomen Pankki tukenut rahallisesti valtiota paitsi lainoilla myöskin sen kautta että eduskunta vuosina 1920—1921 on, paitsi edellämainittuihin korkoihin, eri valtiotarkoituksiin käyttänyt Suomen Pankin voittovaroja yhteensä 28.4 milj. markkaa. Hallituksen v. 1918 lausuma käsitys, että Suomen Pankin voittovaroja ei olisi yleisiin valtiotarkoituksiin käytettävä, ei siis ole toteutunut.

4. Suomen Pankin voittovarojen käyttäminen vuoden 1923 tulo- ja menoarvion järjestelyyn.

Kirjelmällä viime lokakuun 23 päivältä pankkivaltuusmiehet ovat pyytäneet pankkivaliokunnan toimenpidettä siihen, ettei Suomen Pankin voittovaroja käytettäisi vuoden 1923 tulo- ja menoarvion järjestelyyn. Tätä esitystään pankkivaltuusmiehet perustelivat seuraavasti:

„Hallituksen ehdotukseen valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1923 on otettu ylimääräisenä tulona 22,750,000 markkaa Suomen Pankin voittovaroja eli sama määrä, mikä valtion on Suomen Pankille suoritettava vuotuismaksuna niistä obligatioista, määrältään 350 miljoonaa markkaa, jotka valtio on antanut Suomen Pankille sen aseman vahvistamiseksi. Tulo- ja menoarvioehdotuksesta ei, enempää kuin siihen liittyvästä selonteosta, käy ilmi onko tarkoitus ottaa mainittu summa Suomen Pankin käyttämättömistä voittovaroista vai kuluvan vuoden otaksutusta voitosta. Kummassakaan tapauksessa ei tätä siirtoa nyt olisi tehtävä.

Mitä tulee kuluvalta vuodelta odotetun voiton käyttämiseen ehdotetulla tavalla, ovat pankkivaltuusmiehet jo viime vuoden lokakuun 7 päivänä lähettämässään kirjelmässä pankkivaliokunnalle lausuneet, että sellaista menettelytapaa, joka tietää päätöksen tekemistä Pankin vuosivoiton käyttämisestä, ennenkuin tilikausi on kulunut umpeen, tilinpäätös tehty ja vuosivoiton olemassaolo ja määrä todettu, on pidettävä sekä muodottomana että asiallisesti vääränä. Tällä kertaa olisi sitä tärkeämpää luopua tällaisesta menettelystä, kun, kuten alempana esitetään, on epätietoista, missä määrin Suomen Pankin tilinpäätös kuluvalta vuodelta saattaa osottaa voittoa.

Mutta ehdotettua siirtoa valtion rahastoon ei olisi tehtävä myöskään viime vuodelta jäljellä olevista Suomen Pankin voittovaroista.

Pankkivaltuusmiehet ovat jo vuodelta 1921 antamassaan kertomuksessa ehdottaneet, että nämä varat, 48,984,257 markkaa 27 penniä, varattaisiin käytettäväksi pankkivaltuusmiesten harkinnan mukaan Suomen markan arvon vakiinnuttamiseen. Olisi mitä tärkeintä, että tämä ehdotus, jota eduskunta ei vielä ole käsitellyt, hyväksytään. Sen lisäksi, mitä pankkivaltuusmiehet aikaisemmin ovat ehdotuksen perustelemiseksi esittäneet, lienee syytä tässä yhteydessä vielä huomauttaa seuraavista seikoista.

Voidakseen suorittaa tehtävänsä, jona ohjesäännön mukaan ennen kaikkea on maan rahaolojen pitäminen vakavalla ja turvallisella kannalla, tulee Suomen Pankilla olla riittävä varasto ulkomaisia valuuttoja, joilla Pankki saattaa, sittenkun muut vakaan raha-arvon edellytykset on saavutettu, estää ne vaihtelut Suomen rahan kurssissa, jotka tilapäiset häiriöt ulkomaan valuutan kysynnän ja tarjonnan välisessä suhteessa muuten saattavat tuottaa. Tarpeellisen valuuttavaraston hankkimiseksi Suomen Pankille eduskunta viime keväänä valtuutti hallituksen ottamaan ulkomaisen valtiolainan. Kun hallitus ei kuitenkaan katsonut mahdolliseksi ottaa lainaa niillä ehdoilla, joilla se viime heinäkuussa tarjottiin, ei tätä tietä valuuttavarastoa saatu. Tänä syksynä sitävastoin on ulkomaankaupamme vientiylijäämä tehnyt mahdolliseksi Suomen Pankille kerätä valuuttavarastoa ostamalla vientivaluuttoja. Vientiylijäämä ja muustakin syystä lisääntynyt valuutan tarjonta on kuitenkin samalla viikko viikolta alentanut ulkomaisten valuuttain kurseja. Jotta Suomen raha voisi saavuttaa vakaan ulkomaisen arvon, onkin ulkomaan va-

luuttain kurssien alentuminen ollut välttämätöntä. Muuten ei olisi, kun Suomen raha on ollut ulkomailla aliarvioitua, tasapainoa voitu saavuttaa vähemmällä kuin uudella inflatiolla kaikkine turmiollisine vaikutuksineen. Mutta seurauksena Suomen rahan kurssin noususta on ollut, että Suomen Pankin on täytynyt koota valuuttavarastonsa maksamalla korkeampia hintoja kuin mihin se voidaan tilinpäätöksessä kirjoihin merkitä.

Edellä on koetettu osottaa, että yleinen etu, jota Suomen Pankin tulee palvella -- tässä tapauksessa Suomen rahan arvon vakiinnuttamista varten välttämättömän valuuttavaraston kerääminen silloin kun tähän on ollut tilaisuus, jonka uudistumisesta samassa laajuudessa ei voi olla takeita — on vaatinut Suomen Pankkia ottamaan kestääkseen tästä johtuvat tappiot. Sillä ei voisi olla oikein, että Suomen Pankki missään toiminnassaan omien yksityistaloudellisten etujensa vuoksi syrjäyttäisi yleisen edun vaatimukset.

Puheenaolevien tappioiden peittämiseen täytyy Suomen Pankin omistaa tarpeelliset varat. Tämän vuoksi on katsottava välttämättömäksi, että Pankin viime vuodelta vielä käyttämättä olevat voittovarot, pankkivaltuusmiesten edellämainitun ehdotuksen mukaisesti, jätetään Pankin haltuun.

Mutta jos tämä ehdotus hyväksytäänkin, jää kuitenkin epätietoiseksi, missä määrin Suomen Pankin liike kuluvalta vuodelta tulee antamaan voittoa. On nim. vielä huomattava, että Pankki ei ole katsonut voivansa vaatia valtiolta korvausta koko siitä määrästä, mihin Venäjän valtakunnanrahaston velkasi-toumukset (n. s. valuuttaobligatiot) ovat Pankin kirjoihin merkityt, vaan on näistä jätetty Pankin voittoa vastaan

poistettavaksi 19,941,271 markkaa 86 penniä.”

Lopuksi pankkivaltuusmiehet viittaavat edellä selostettuun eduskunnan päätökseen 25 päivältä helmikuuta 1919, huomauttaen, että siitä käy ilmi, ettei tarkoitettu jättää Suomen Pankkia aina-kaan yleensä vaille todellista suoritustansa tukemiseksi annettujen obligatsioonien vuotuismaksuista.

Yhtyen pankkivaltuusmiesten käsitykseen pankkivaliokunta, antaessaan valtiovarainvaliokunnalle sen pyytämän lausunnon Suomen Pankin voittovarojen käyttämisestä vuoden 1923 tulo- ja menoarvion järjestelyyn, ilmoitti, ettei valiokunta ole katsonut mahdolliseksi puoltaa Suomen Pankin voittovarojen käyttämisestä edellämainittuun tarkoitukseen.

Vastoin sitä, mitä ne eduskunnan elimet, joiden lähinnä on valvottava Suomen Pankin hallintoa, pankkivaltuusmiehet ja pankkivaliokunta, ovat katsoneet tarpeelliseksi, eli että Suomen Pankki saisi valtiolta todellisena suorituksena ylempänä mainittujen obligatsioonien vuotuismaksut, on valtiovarainvaliokunta viime marraskuun 30 päivänä antamassaan mietinnössä hallituksen tulo- ja menoarvioesityksestä (Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 8) ehdottanut, että vuotuismaksua vastaava määrä, 22,750,000 markkaa, otettaisiin ylimääräisenä tulona Suomen Pankin voittovaroista.

5. Valtiovarainvaliokunnan erehdyttävä selostus lainaa koskevista määräyksistä.

Lisäksi valtiovarainvaliokunta mietinnössään (siv. 57—58) lausuu sen mieltä, että „Suomen Pankki ei ole vapautunut velvollisuudestaan vastata sille luovutettujen obligatsioonien korosta

ja kuoletuksesta". Esitettyään tämän, valiokunta jatkaa:

„Koska kuitenkin on esitetty se mielipide, että valtio olisi velvollinen suorittamaan Pankille vuotuiset korot ja kuoletukset näistä obligatsioneista ja kun tähän on saatu tukea siitä tavasta, jota on noudatettu kysymyksessä olevien obligatsioonien vuotuismaksujen ja niiden korvaukseksi merkityn ylimääräisen tulon merkitsemisessä valtion tulo- ja menoarvioon, on valiokunnan mielestä oikeinta, että merkintä ylimääräisessä tuloarviossa muutetaan sellaiseksi, että siitä käy selvästi ilmi Suomen Pankin olevan velvollisen vastaamaan tässä tarkoitetuista vuotuismaksuista”.

Väitetään että Suomen Pankki ei ole vapautunut velvollisuudesta vastata sille luovutettujen obligatsioonien korosta ja kuoletuksesta valiokunta perustelee seuraavasti:

Selostettuaan edellä jäljennettyä eduskunnan päätöstä 17 päivältä heinäkuuta 1918, valiokunta jatkaa:

„Helmikuun 8 päivänä 1919 eduskunnalle antamassaan esityksessä hallitus ehdotti, että eduskunta muuttamalla edellä mainittua päätöstä oikeuttaisi hallituksen määräämään mainittujen obligatsioonien koron enintään 6 %:ksi ja vuotuismaksun 6 1/2 %:ksi, sekä luovuttamaan, kun se havaittaisiin mahdolliseksi, puheenalaiset obligatsioonit täydellä omistusoikeudella Suomen Pankille. Eduskunta hyväksyi sanotun helmikuun 25 päivänä mainitun esityksen, mikäli koski korkoa ja vuotuismaksua, mutta ei suostunut luovuttamaan obligatsioneja pankille täydellä omistusoikeudella, vaan uudisti ennen hallitukselle antamansa valtuuden luovuttaa ne Suomen Pankille aikaisemmin mainitulla ehdolla niiden myymiseen nähden. Tämä päätös on edelleen voimassa, joten siis Suomen Pankki ei ole vapautunut velvollisuu-

destaan vastata sille luovutettujen obligatsioonien korosta ja kuoletuksesta”.

Jo se mitä edellä puheenaolevasta muutospäätöksestä 25 päivältä helmikuuta 1919 on esitetty, osoittaa, että valtiovarainvaliokunnan nyt esittämä mielipide Suomen Pankin vastuvelvollisuudesta on ilmeisesti väärä. Kun eduskunta mainitulla päätöksellään ilmoitti muuttaneensa aikaisemmin asettamiaan ehtoja, niin tämä merkitsi, että eduskunta oli viimeainittujen sijaan hyväksynyt uudet. Sen mukaisesti myös Tasavallan Presidentin marraskuun 14 päivänä 1919 antaman asetuksen esilauseessa nimenomaan kumotaan aikaisempi tätä avustusta koskeva Korkeimman vallan Haltijan päätös syyskuun 10 päivältä 1918. Kun uusiin määräyksiin ei sisältynyt mitään velvoitusta Suomen Pankille vastata puheenaolevien obligatsioonien koroista ja kuoletuksesta, on selvää, että sellaista velvoitusta ei ole olemassa. Täysin selvästi käy tämä ilmi myös edelläselostetusta vuoden 1918 valtiopäiväin valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä, jonka eduskunta perustelluineen hyväksyi. Tässä mietinnössään valiokunta lausui käsityksensä, että sellaista ehtoa, joka velvoitaisi Suomen Pankin itse huolehtimaan puheenaolevista vuotuismaksuista, ei lainaa koskeviin määräyksiin olisi otettava.

Suomen Pankin voittovaroja koskevassa mietinnössään kuluvan vuoden valtiopäiväin valtiovarainvaliokunta ei siis ainoastaan ole asiallisesti jättänyt huomioon ottamatta mitä Suomen Pankkia lähinnä ovat eduskunnan elimet ovat katsoneet yleisen edun vaativan, vaan sitäpaitsi on myös ilmeisen erheellisesti tulkinnut eduskunnan varempaa päätöstä.

Edellisestä johtuu, että valtiovarainvaliokunnan edellä selostettua ehdotusta

eduskunta ei voi hyväksyä ilman että se asianmukaisessa järjestyksessä kumoaa edellisen asiassa tekemänsä päätöksen. Tällainen päätös taas olisi varsin kohtalokas. Suomen Pankki tuskin voi pitää varojensa joukossa obligatsioneja, joiden korosta ja kuoletuksesta Pankki itse olisi vastuussa. Jollei siten tahdota vahingoittaa mitä tärkeimpiä yleisiä etuja, on

ainoa mahdollisuus menetellä, kuten tähänkin saakka, siten, että valtio vastaa kysymyksessä olevan lainan korkojen ja kuoletuksen suorituksesta, ja että Suomen Pankin voittovaroista, sikäli kun voittoa on ja sellainen toimenpide harkitaan yleisen edun mukaiseksi, vastaava määrä käytetään valtiotarkoituksiin.